

Anmeldelse af

Leseboka – Leseopplæring i alle fag på ungdomstrinnet

BETTINA BUCH, LEKTOR OG PH.D.,
PROFESSIONSHØJSKOLEN ABSALON

Atle Skaftun, Oddny Judith Solheim og Per Henning Uppstad (red.) (2014): Leseboka – Leseopplæring i alle fag på ungdomstrinnet. Cappelen Damm

Leseboka er en dejlig, anvendelig bog om at læse i fagene, der baserer sig på solid forskning, men bogen formidlet på en let tilgængelig måde og med mange eksempler på, hvordan forskning kan omsættes til praksis. Den har, efter min mening, mange målgrupper, både lærere på ungdomsuddannelserne, lærere i grundskolens ældste klasser og studerende på læreruddannelsen. Og fordi den handler om læsning i mange forskellige fag, er den velegnet også til andre end dansklærere.

”Kjerneverdien i all skoloring er kunnskap og logisk tenkning som grunnlag for menneskelig dømmekraft. Det viktigste verktøyet i den sammenhengen er tale- og skriftpråk som tankeredskap” (s. 20).

Bogen består af to dele. Først fire kapitler omhandlende mere generelle literacyperspektiver, dernæst en række kapitler om læsning i fagene.

I første del kommer forfatterne omkring så forskellige ting som literacybegrebet i det hele taget, læsekompetence, ordforråd og dets betydning for

læseforståelse og motivation. Da bogen samtidig trækker meget stærkt på forskningsresultater, er der selvsagt mange henvisninger til nyere forskning i hvert kapitel. Det betyder, at kapitlerne er solide og måske en anelse tunge, men samtidig gør forfatternes omhyggelige forklaringer og konkrete eksempler, at teksten faktisk aldrig bliver kedelig at læse. Tværtimod får man lyst til at fordybe sig i de mange forskningsresultater.

[...] man [får] lyst til at fordybe sig i de mange forskningsresultater.

En god introduktion til grundbegreber i første del

I første kapitel introduceres literacybegrebet ganske kort. Indholdet her vil være bekendt for mange, men i *Leseboka* relateres literacybegrebet hele tiden til bogens grundsyn, at fagene er literacy. Det er et kapitel, der kunne anvendes i læreruddannelsen, hvis man ville have en kort, enkel og meget konkret anvendelig gennemgang af literacybegrebet.

Enkelte steder, især i begyndelsen, er der nogle pointer, der er særligt knyttede til Norge og

skolereformen Kunnskapsløftet fra 2006, de er selvfølgelig ikke særlig relevante i en dansk sammenhæng.

I kapitel 2 introduceres en ny måde at forstå læsekompetence på vha. Patricia Alexanders Model of Domain Learning (MDL). Her anskues fag som en tæt kombination af fagets indhold og læsning af fagets tekster. En elevs forståelse af faget hænger derfor sammen med elevens læsekompetence, og dette beskrives inden for tre dimensioner: viden om faget og dets indhold, strategier til både bredde- og dybdelæsning af fagets tekster og interesse for faget, herunder motivation og engagement.

Disse tre dimensioner beskrives gennem tre udviklingsfaser, som eleven gennemgår: akklimatisering, kompetence og bemestring. Tilsammen kan man med de tre dimensioner og tre udviklingsfaser meget detaljeret beskrive en elevs kompetencer, og læsekompetence, inden for et fag. Dette er en anden tradition for en læsekompetenceudviklingsmodel, og den vil være interessant at arbejde videre med på fx ungdomsuddannelserne eller på læreruddannelsen, fordi der uddrages seks forskellige læserprofiler af modellen, der kan forklare en række læseudfordringer.

Dette er en anden tradition for en læsekompetenceudviklingsmodel, og den vil være interessant at arbejde videre med.

”På de laveste stadiene akklimatisering og tidlig kompetanse finner vi alle disse profilene. Jo lenger man beveger seg oppover, desto større vil frafallet bli av de som har problemer med en eller flere av dimensjonene” (s. 41).

Kapitlet om ordforrådsopbygning byder måske på mindre nyt, men giver eksempler på ordforrådsarbejde, som læseren kan gå i gang med straks. Bogen er her dejlig konkret, samtidig med at man får et klart indtryk af, at de viste metoder hviler på et solidt forskningsmæssigt grundlag.

Herefter afsluttes første del med motivationens rolle for elevernes læring og læseforståelse. Her

gennemgår forfatterne forskellige motivationsteorier og kommer derefter med forskningsbaserede forslag til arbejde med motivation i klasserummet.

Det er klart, at forfatterne ikke kan gå i dybden med det hele, når man vil så vidt omkring, men som en god og grundig introduktion til de forskellige områder med solide henvisninger til, hvor man kan hente mere viden og dokumentation, fungerer bogens første del upåklageligt.

Hvordan kan man så gennemføre faglig læsning i alle fag?

I anden del går forskellige forfattere tættere på de enkelte fag. De faglige kapitler er ikke helt så direkte anvendelige som de indledende kapitler, blandt andet fordi de tager udgangspunkt i Kunnskapsløftet. I nogle af kapitlerne gives ikke i samme grad konkrete anvisninger på læsestrategier eller -tiltag, fordi kapitlerne er skrevet af forskellige forfattere og derfor også er bygget meget forskelligt op.

Kapitlet om matematik er interessant, fordi det understreger en af bogens pointer, nemlig at fagenes literacy både er vigtig for det enkelte fag, men samtidig også bidrager til en samlet literacyuddannelse. I matematik fx læses multimodale tekster, og det bliver dermed matematikfagets bidrag til den generelle literacyindlæring. Der gives også gode eksempler i dette kapitel.

”...fokus på lesing i matematikk handler om å bli mer bevisst på matematikkfagets særegne praksis og tenkemåter, ikke om å innføre leseopplæring som en fremmed fugl i faget” (s. 97).

Også afsnittet om naturfaglig literacy understreger, at det er sprogliggørelsen i faget, der skaber faget. Det er bogens udgangspunkt, og her viser forfatterne, at man i naturfag har været langt fremme i denne forståelse af fagets tekster.

Faget RLE – Religion, Livssyn og Etikk – der bedst kan sammenlignes med kristendomskundskab, giver ikke så mange konkrete eksempler, men viser, at konteksten spiller en rolle. Nogle af de samme ting trækkes frem i kapitlet om samfundsfag, der også omfatter historie- og geografifaget. Ud over den kontekstuelle forståelse kommer den kritiske

læsning til at spille en rolle i dette fag, hvor kilder skal læses og forstås. Kapitlet her er tæt knyttet til Kunnskapsløftet, og da det samtidig omfatter, hvad der svarer til tre separate fag i en dansk kontekst, bliver det lidt sværere at få øje på netop dette kapitels relevans.

”...fokus på lesing i matematikk handler om å bli mer bevisst på matematikkfagets særegne praksis og tenkemåter, ikke om å innføre leseopplæring som en fremmed fugl i faget”

I fremmedsprogsundervisningen, her med udgangspunkt i engelsk, påpeges, at især læsning af skønlitterære tekster fylder meget i faget, og at motivation, forforståelse og interesse er væsentlige faktorer. Der er ikke så meget nyt her. Det samme gælder kapitlet om norsk. Det understreges, at faget står centralt i literacyundervisningen, fordi fagets genstandsfelt er tekstlæsning.

Bogen kan anbefales til alle lærere

Jeg tror, at bogen, med sine mange nye eksempler og metoder, der for en stor dels vedkommende baserer sig på meget andet forskning end det, vi hidtil har set i diverse bøger om den videregående og faglige læseundervisning her i landet, vil være interessant for mange forskellige målgrupper, herunder lærere på ungdomsuddannelserne og i de ældste klasser i grundskolen og på læreruddannelsen.

Den henvender sig bestemt ikke kun til dansklærere, men også til faglærere, hvor den tilbyder nye perspektiver på læsning i fagene med mange gode, konkrete forslag.